

Sygn. akt II Ca 591/15

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 22 września 2015 r.

Sąd Okręgowy w Świdnicy, II Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie następującym:

Przewodniczący: SSO Aleksandra Żurawska

Sędziowie: SO Agnieszka Terpiłowska

SO Longina Góra

Protokolant Agnieszka Ingram-Ciesielska

po rozpoznaniu w dniu 22 września 2015 r. w Świdnicy

na rozprawie

sprawy z powództwa A. K.

przeciwko M. S.

o zapłatę 24.000 zł

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Rejonowego w Kłodzku

z dnia 28 kwietnia 2015 r. sygn. akt I C 1421/14

uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi Rejonowemu w Kłodzku do ponownego rozpoznania i pozostawia temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego.

(...)

UZASADNIENIE

Powód A. K. wniósł o zasądzenie od pozwanej M. S. kwoty 24.000,00 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 11 czerwca 2014r. tytułem zwrotu części wynagrodzenia i kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych. W uzasadnieniu pozwu Powód wskazał, iż strony zawarły umowę o roboty budowlane, zgodnie z którą pozwana zobowiązała się do wybudowania Powodowi jednorodzinny domu w stanie surowym otwartym za wynagrodzeniem ryczałtowym w wysokości 160.000,00 zł. Pozwana wybudowała dom a Powód zapłacił wynagrodzenie. Wybudowany budynek ma wady i wymaga przeprowadzenia istotnych napraw. Ponadto Pozwana nie wykonała schodów tarasowych objętych umową. W związku z nienależytym wykonaniem zobowiązania Powód odstąpił od umowy pismem z dnia 8 sierpnia 2011r. Rzeczoznawca wycenił wartość prac naprawczych na kwotę 50.334,00 zł. Pomiędzy stronami toczyło się postępowania sądowe prowadzone przez Sąd Rejonowy w Kłodzku pod sygn. akt I C 577/11 o odszkodowanie. Wnioskiem z dnia 2 kwietnia 2014r. Powód zaważwał Pozwaną do zawarcia ugody przed Sądem Rejonowym w Kłodzku. Na rozprawie w dniu 11 czerwca 2014r. nie doszło do zawarcia ugody pomiędzy stronami. Z opinii biegłego sądowego sporządzonej na polecenie Sądu w sprawie o sygn. akt I C 577/11

wynika, iż Pozwana nie wykonała swojego zobowiązania należyście. Z opinii rzeczoznawcy wynikało, iż Pozwana wykonała zobowiązanie w 85 % powinna zatem zwrócić 15 % zapłaconego wynagrodzenia czyli dochodzona kwotę 24.000,00 zł. Odsetki należne są od dnia, w którym Pozwana odmówiła zawarcia ugody tuj. 11 czerwca 2014r.

Pozwana wniosła o oddalenie powództwa.

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 28 kwietnia 2015r. Sąd Rejonowy w Kłodzku oddalił powództwo.

Sąd pierwszej instancji ustalił następujący stan faktyczny: Na podstawie umowy o wykonanie robót budowlanych z dnia 20 maja 2010 r. Pozwana zobowiązała się do wykonania na rzecz Powoda robót obejmujących budowę domu jednorodzinnego według projektu dołączonego do powyższej umowy za wynagrodzeniem w kwocie 160 000 zł – w terminie do 30 listopada 2010 r. Zgodnie z § 7 powyższej umowy za niewykonanie lub nienależyte wykonanie umowy strony ustaliły obowiązek zapłaty kar umownych w wysokości 10 000 zł. Prawomocnym wyrokiem z dnia 11 grudnia 2012r., sygn. akt I C 577/11, Sąd Rejonowy w Kłodzku zasądził od M. S. na rzecz A. K. kwotę 10 000 zł tytułem kary umownej - określonej umową o wykonanie robót budowlanych z dnia 20 maja 2010 r. - wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 16 września 2011 r. i dalej idące powództwo oddalił. W powyższej sprawie A. K. domagał się od M. S. zapłaty kary umownej z tytułu nienależytego wykonania wyżej wskazanej umowy o roboty budowlane.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd pierwszej instancji przyjął, iż zgodnie z treścią art.484 § 1 k.c. – w razie niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania kara umowna należy się wierzycielowi w zastrzeżonej na ten wypadek wysokości bez względu na wysokość poniesionej szkody. Żądanie odszkodowania przenoszącego wysokość zastrzeżonej kary nie jest dopuszczalne, chyba że strony inaczej postanowiły. Z treści cytowanego przepisu wprost wynika, iż żądanie odszkodowania przenoszącego wysokość zastrzeżonej kary umownej nie jest dopuszczalne, chyba że strony inaczej postanowiły. W oparciu o zebrany w sprawie materiał dowodowy, a w szczególności treść zawartej przez strony umowy o wykonanie robót budowlanych z dnia 20 maja 2010 r., Sąd pierwszej instancji stwierdził, iż bez żadnych wątpliwości pomiędzy stronami nie było innych postanowień na okoliczność dopuszczalności żądania odszkodowania przenoszącego wysokość zastrzeżonej kary umownej. Zgodnie z § 7 powyższej umowy za niewykonanie lub nienależyte wykonanie umowy strony ustaliły wyłącznie obowiązek zapłaty kar umownych w wysokości 10 000 zł. Prawomocnym wyrokiem z dnia 11 grudnia 2012 r., sygn. akt I C 577/11, Sąd Rejonowy w Kłodzku zasądził od M. S. na rzecz A. K. kwotę 10 000 zł tytułem kary umownej - określonej umową o wykonanie robót budowlanych z dnia 20 maja 2010 r. - wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 16 września 2011 r. i dalej idące powództwo oddalił. W powyższej sprawie A. K. domagał się od M. S. zapłaty kary umownej z tytułu nienależytego wykonania wyżej wskazanej umowy o roboty budowlane, przy czym jak wynika z uzasadnienia wyżej wskazanego wyroku, Sąd zasądził kwotę odpowiadającą pełnej wysokości kary umownej zastrzeżonej przez strony powyższą umową. W świetle powyższego żądanie zgłoszone przez Powoda w przedmiotowej w ocenie Sądu pierwszej instancji sprawie było całkowicie bezzasadne i podlegało oddaleniu.

Apelację od powyższego wyroku wniósł Powód zaskarżając wyrok w całości, zaskarżonemu wyrokowi zarzucając:

1. naruszenie prawa procesowego, mające wpływ na treść orzeczenia a to art. 230 k.p.c. poprzez nieuznanie przez Sąd meriti za przyznane faktów, na które powołał się Powód w złożonym pozwie dotyczące tego, że:

- Powód zapłacił pozwanej całe wynagrodzenie wynikające z umowy z dnia 20 maja 2010r. w wysokości 160.000,00 zł;
- Pozwana w umowie z dnia 20 maja 2010r. zobowiązana była do wybudowania jednorodzinnego domu w stanie surowym otwartym;
- Pozwana wykonała zobowiązanie wynikające z umowy z dnia 20 maja 2010r. w 85 %;
- Pozwana nie wykonała schodów tarasowych o wartości 16.000,00 zł;

- Pozwana nie wykonała montażu rynien i rur spustowych, pełnego wykończenia wykusza balkonu i tarasu o wartości 8.000,00 zł;

- w dniu 8 sierpnia 2011r. Powód odstąpił od umowy z dnia 20 maja 2010r. w sytuacji gdy Pozwana nie złożyła odpowiedzi na pozew oraz nie złożyła żadnych wniosków dowodowych, podnoszą tylko zarzut powagi rzeczy osądzonej.

2. naruszenie prawa procesowego, mające wpływ na treść orzeczeni, a to art. 217 § 3 k.p.c. w zw. z art. 227 k.p.c. poprzez pominięcie przez Sąd orzekający zgłoszonych przez Powoda wniosków dowodowych (przywołanych szczegółowo w apelacji) oraz twierdzeń (przywołanych szczegółowo w apelacji) podczas gdy dowody te i twierdzenia są istotne dla rozstrzygnięcia sprawy;

3. naruszenie prawa procesowego, mające wpływ na treść orzeczeni, a to art. 365 § 1 k.p.c. w zw. z art. 366 k.p.c. poprzez ich zastosowani, podczas gdy w przedmiotowej sprawie nie zachodzi powaga rzeczy osądzonej, a zatem przepisy te nie mają zastosowania;

4. naruszenie art. 484 § 1 k.c. poprzez jego zastosowanie, podczas gdy w rozpoznawanej sprawie przepis ten nie ma zastosowania;

5. naruszenie prawa materialnego a to art. 494 k.c. poprzez jego niezastosowanie, podczas gdy ten przepis powinien stanowić podstawę rozstrzygnięcia w przedmiotowej sprawie;

6. naruszenie prawa materialnego, a to art. 405 k.c. w zw. z art. 410 § 2 k.c. poprzez ich niezastosowanie, podczas gdy wskazane przepisy powinny stanowić podstawę rozstrzygnięcia w przedmiotowej sprawie.

Mając powyższe na uwadze Powód wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i uwzględnienie powództwa w całości oraz o zasądzenie na rzecz Powoda kosztów postępowania za obie instancje.

Sąd Okręgowy zważył:

Apelacja jest uzasadniona, i zarzuty w zakresie, w jakim Powód wskazuje na naruszenie treści zarówno przepisów prawa materialnego jak i procesowego skutkowały uchynieniem zaskarżonego wyroku i przekazaniem sprawy do ponownego rozpoznania w oparciu o treść art. 386 § 4 k.p.c. ponieważ Sąd pierwszej instancji nie rozpoznał istoty sprawy i wydanie wyroku wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości.

Obowiązująca zasada pełnej apelacji pozwala Sądowi drugiej instancji w granicach zaskarżenia (art. 378 § 1 k.p.c.) na kontrolę zaskarżonego rozstrzygnięcia i w razie potrzeby na dokonanie własnych ustaleń w zakresie stanu faktycznego, po przeprowadzeniu postępowania dowodowego oraz na wydanie orzeczenia merytorycznego. Jednakże w niniejszej sprawie w świetle uchybień Sądu pierwszej instancji Sąd drugiej instancji obowiązany byłby do dokonania ustaleń faktycznych oraz oceny prawnej żądania w pełnym zakresie, co doprowadziłoby do zastąpienia przez Sąd Okręgowy Sądu pierwszej instancji i pozbawienia stron prawa do rozstrzygnięcia sprawy przez dwie instancje (por. Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 21 maja 2014r. II CZ 8/14, LEX 1483949).

Apelujący podniósł oprócz zarzutów naruszenia prawa materialnego (art. 484 § 1 k.c., art. 494 k.c., art. 405 k.c. w zw. z art. 410 § 2 k.c.) szereg zarzutów dotyczących naruszenia prawa procesowego mających wpływ na ocenę przeprowadzonego postępowania dowodowego (art. 230 k.p.c., art. 217 § 3 k.p.c. w zw. z art. 227 k.p.c. art. 365 § 1 k.p.c. w zw. z art. 366 k.p.c.).

Słusznie Apelujący podnosił błędne zapatrywanie Sądu pierwszej instancji, co do merytorycznych podstaw rozstrzygnięcia. Skutkiem okazało się naruszenie zasad postępowania dowodowego, które wobec błędnego założenia, co do braku możliwości dochodzenia dalszego odszkodowania przenoszącego wartość kary umownej, nie zostało przeprowadzone co do istoty roszczenia.

Zasadą jest w świetle art. 484 § 1 zd. 2 k.c. iż w braku odmiennego zastrzeżenia umownego w zakresie odszkodowania przenoszącego wartość zastrzeżonej kary umownej, poza karą umowną zastrzeżoną umownie nie jest dopuszczalne domaganie się dalszego odszkodowania. Kara umowna w takiej sytuacji ma charakter kary wyłącznej (System Prawa Prywatnego, pod red. E. Łętowskiej, C.H.Beck, 2013r. t. 5, wyd. 2). Słusznie w tym zakresie Sąd pierwszej instancji interpretował zapisy umowy wskazując, iż domaganie się dalszego odszkodowania w zakresie objętym warunkami materializującymi roszczenie o kary umowne nie jest dopuszczalne, błędnie jednak przyjmując, iż odszkodowanie było przedmiotem roszczenia.

Należy zaznaczyć jednak, iż zaskarżone orzeczenie nie zostało oparte na treści art. 365 k.p.c. jak zarzuca apelacja. Sąd pierwszej instancji nie powoływał się na treść orzeczenia zapadłego w sprawie toczącej się przed Sądem Rejonowym w Kłodzku o sygn. akt I C 577/11 celem wskazania, iż sprawa o to samo roszczenie pomiędzy tymi samym stronami została już prawomocnie osądzona. Sąd pierwszej instancji zakwalifikował odmienne, nawet co do wysokości roszczenie w niniejszej sprawie, jako roszczenie o odszkodowanie przenoszące wartość zasądzoną już kary umownej w w/w orzeczeniu i na tej podstawie oddalił powództwo. Niezasadny jest zatem w świetle motywów rozstrzygnięcia zarzut naruszenia przez Sąd pierwszej instancji zarzut naruszenia art. 365 k.p.c. i 366 k.p.c.

Jednakże roszczenie pozwu zostało wyraźnie oparte przez Powoda na treści niewykonanego zobowiązania i żądaniu zwrotu wynagrodzenia przenoszącego wartość wykonanych robót. Powód wyraźnie wskazywał na wartość niewykonanych robót, które objęte były wynagrodzeniem wypłaconym Pozwanej oraz odstąpienie od umowy. Fakty, na jakie powołuje się Powód zostały wyraźnie opisane w uzasadnieniu pozwu jak również powołane zostały dowody zmierzające do wykazania nienależnego wynagrodzenia. Sąd pierwszej instancji w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku nie odniósł się do wskazanych w pozwie dowodów ani do opisanego roszczenia.

Należy wskazać, iż Sąd pierwszej instancji nie odnosił się do powyższych kwestii a zatem nie stosował przepisów regulujących zwrot świadczenia w sytuacji odstąpienia od umowy. Sąd Okręgowy zaznacza jednak, iż zarzut apelacji naruszenia przepisów art. 405 k.c. w zw. z art. 410 § 2 k.c. poprzez ich niezastosowanie jest co do zasady chybiony. Przepis art. 494 k.c. stanowi samodzielną podstawę zwrotu świadczenia stron analogicznie do treści art. 395 § 2 k.c. Powołane przez Apelującego przepisy regulujące bezpodstawne wzbogacenie mają subsydiarny charakter. Ich zastosowanie następuje jedynie w sytuacji braku odmiennych regulacji. Wyłączone pozostaje zatem zastosowanie wskazanych przez Apelującego przepisów w sytuacji, gdyby orzeczenie miało być oparte na nienależnym wykonaniu umowy, zrealizowanym prawie do odstąpienia od umowy, które materializowałoby prawo do zwrotu świadczenia w oparciu o treść przepisu art. 494 k.c. (por. wyroki SN z 3.07.1980 r., II CR 190/80, OSNC 1981, Nr 1, poz. 18; z 26.03.2002 r., II CKN 806/99, Legalis; z 27.09.2005 r., V CK 165/05, L.; z 7.5.2009 r., IV CSK 523/08, OSNC 2010, Nr 1, poz. 12; z 5.10.2012 r., I PK 86/12, Legalis). Podkreślenia wymaga okoliczność, iż roszczenie o zwrot spełnionego świadczenia nie pokrywa się z roszczeniem o wykonanie lub o odszkodowanie z tytułu niewykonania umowy a wynika ze zniweczenia łączącego strony stosunku zobowiązaniowego na skutek jednostronnego oświadczenia woli jednej ze stron (por. Postanowienie SA w Krakowie z dnia 23.01.2013 r. I ACz 2138/12, Legalis).

Ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd pierwszej instancji wskazują jedynie na okoliczności bezsporne w sprawie tj. treść umowy stron w zakresie kary umownej i fakt zasądzenia powyższej kary we wcześniejszym procesie. Ustalenia te nie są wystarczające dla oceny roszczenia zgłoszonego w pozwie – roszczenia o zwrot części zapłaconego wynagrodzenia, w związku z nienależnym wykonaniem zobowiązania.

Należy wskazać, iż co do zasady Powód określa fakty a Sąd na tej podstawie dokonuje kwalifikacji prawnej zgłoszonego żądania. Jednakże zgłoszone żądanie i jego uzasadnienie, powołane fakty i zgłoszone dowody determinują zakres, w jakim żądanie może zostać ocenione przez Sąd. Sąd na podstawie art. 321 § 1 k.p.c. jest w tym zakresie związany granicami ochrony prawnej dochodzonej przez Powoda. Oznacza to, że Sąd nie może zasądzić na innej, jak wskazana przez niego podstawa faktyczna powództwa.

Sąd co do zasady nie jest związany podstawą prawną powództwa i może badać jej prawidłowość bez względu na to czy, na skutek wyboru przez powoda żądania i zakresienia jego podstawy faktycznej, wyłączona jest możliwość orzekania co do innego wchodzącego w rachubę roszczenia materialnoprawnego. Konsekwentnie nie stanowi naruszenia zakazu z art. 321 § 1 KC odniesienie do różnych konstrukcji prawnych relacji między roszczeniami. Jednakże podsumowanie tych rozwiązań winno znaleźć odzwierciedlenie w uzasadnieniu orzeczenia w części obejmującej wyjaśnienie podstawy prawnej wyroku z przytoczeniem przepisów prawa w oparciu o treść art. 328 § 2 k.p.c. w zw. z art. 391 k.p.c. (por. Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 lutego 2002 r. I CKN 902/99, Legalis).

W niniejszej sprawie mimo jednak wyraźnego ukierunkowania żądania opartego na określonych faktach, łącznie ze wskazaniem podstawy prawnej, na jakiej w ocenie Powoda należało oprzeć ocenę żądania, Sąd pierwszej instancji dokonuje odmiennej kwalifikacji prawnej nie odnosząc się do wskazanych podstaw faktycznych żądania i nie wskazując z jakich powodów uznał, iż dochodzone roszczenie należało zakwalifikować jako roszczenie o odszkodowanie. Oczywiście ocena materialnoprawna żądania pozostaje w kompetencji Sądu jednakże należało uzasadnić, z jakich powodów Sąd uznał, iż fakty, na które wskazuje Powód nie uzasadniały przyjętej przez niego podstawy roszczenia i z jakich powodów należało dokonać odmiennej jego oceny.

Sąd pierwszej instancji nie uzasadnił, z jakich powodów dokonał takiej kwalifikacji prawnej roszczenia jednocześnie przyjmując, iż co do zasady zakwalifikowane jako odszkodowanie roszczenie jest niedopuszczalne wobec czego poprzestał na ustaleniach faktycznych odnoszących się jedynie do badanego zakresu. Zarzuty apelacji zatem odnoszące się do braku zastosowania w postępowaniu dowodowym reguł jego oceny zawartych w treści art. 217 § 3 k.p.c., art. 227 k.p.c. w zasadzie zasadnie wskazują na brak postępowania dowodowego w kierunkach, na jakie wskazywał Powód w pozwie.

W niniejszej sprawie natomiast należało ocenić roszczenie na wskazanych w pozwie podstawach faktycznych, co oznacza ocenę warunków, na jakich umowa została zawarta, treści zobowiązania Pozwanej, wartości wykonanych prac, zakresu niewykonanego, i ostatecznie wysokości świadczenia, które pozostaje uzasadnione w zależności od przeprowadzonego w powyższym zakresie postępowania dowodowego. Należy uwzględnić w tym zakresie reguły oceny dowodów w świetle braku stanowiska Pozwanej, co do podstaw roszczenia.

Należy zaznaczyć, iż przyjęta przez Sąd pierwszej instancji podstawa rozstrzygnięcia i wynikające z niej ograniczenie postępowania dowodowego wymagałyby dokonania przez Sąd Okręgowy ustaleń faktycznych i oceny roszczenia w zakresie, jaki nie był przedmiotem rozstrzygnięcia Sądu pierwszej instancji. Nie można zatem przyjąć, iż na etapie postępowania przed Sądem Okręgowym można dokonać jedynie uzupełnienia stanu faktycznego i przeprowadzić kontrolę poprawności oceny prawnej. Własne ustalenia Sądu Okręgowego musiały by zmierzać do przeprowadzenia dowodów, jakie w całości oddalił Sąd pierwszej instancji. Należy zaznaczyć, iż Powód złożył przewidziane treścią art. 162 k.p.c. zastrzeżenie, co pozwala na kontrolę instancyjną przeprowadzonego w sprawie postępowania dowodowego.

Przy ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd pierwszej instancji dokona oceny zgłoszonego żądania, przeprowadzi stosowne postępowanie dowodowe i na tej podstawie dokona ustaleń faktycznych w sprawie a następnie dokona materialnoprawnej oceny żądań stron.

Mając powyższe na uwadze na podstawie powołanego przepisu art. 386 § 4 k.p.c. wyrok został uchylony a sprawa przekazana do ponownego rozpoznania Sądowi pierwszej instancji.

Rozstrzygnięcie o kosztach postępowania odwoławczego Sąd Okręgowy pozostawia Sądowi pierwszej instancji (stosownie do treści art. 108 § 2 k.p.c.).

(...)